

Huybergen.

Den vierden albei 1896 bezocht ik de gemeente Huybergen. Om 6.44 van den Bosch naar Bergen op Zoom vertrokken, vond ik in laatstgenoemde plaats een rijtuig, waarmede ik over Hoensdrecht naar Huybergen reed, alwaar ik te omstreeks 11.15 aankwam. - Ik vond den burgemeester (een kraas oud heer) en de twee wethouders op het Raadhuis, en onderhield mij met hen \pm een half uur lang. Ik hoorde van hen, dat zij geen belang meenden te hebben bij het eventueel verharderen van den weg van Huybergen door de Houwische plantage naar Houw en Hoosendaal. Ze hadden geene relaties met die plaatsen, wel met Bergen op Zoom; - ze klaagden zeer over de kosten van onderhoud van hunnen klinkerweg; Huybergen heft nog tol; de opbrengst (van twee tollers) bedraagt quiver \pm f 400.-; als Huybergen door de provincie de tol had laten afkopen, zou het jaarlijks \pm f 31.- gekregen hebben. - Evenals overal wordt ook hier de klinkerweg veranderd in keiweg. - De klinkerweg wordt te veel stuk gereden door de Belgen, die met karren met smalle raderen, de most kornen halen.

- Op mijne audientie verscheen niemand. - O. en H. wilden mij een bezoek laten brengen aan een instituut van broeders, waar \pm 150 kostjongens zijn, benevens een 70 weezen uit Preda. - Ik voldeed niet aan hun verlangen, maar ging daarentegen met hen de localiteit van de openbare school in oogenschouw nemen, waar wij door het hoofd ontvanger werden, van wien wij ook enige inlichtingen kregen. Van de school terugkomende vond ik voor het Raadhuis mijn rijtuig staan; ik nam afscheid van den burgemeester en diens Wethouders, en reed naar O. s. drecht. - Van mijn ontwaagst te Huybergen was geen drukte gemaakt; geen harmonie, een enkele slag anders niets. -

Het archief, vooral het oud archief, is te Huybergen zeer slecht geborgen; ik verzocht den burgemeester daarvoor te willen zorgen, om het voor algeheel ondoorgang te bewaren.

Slijkens

Huybergen.

Blijkens het door den heer Klaser's uitgebracht verslag, liet het bekeer van den ontvanger zeer veel te wenschen over. — Hoewel de administratie ter secretarie wat beter was, was het daar toch ook nog niet zooals het zijn moet.

Den 29 Augustus 1900 kwam ik weder in Huybergen. Ik reed den klinkerweg van Kloogerheide naar Huybergen, en betaalde twee tollers; de burgemeester van Sijpmaal deelde mij later mede, dat ik geen tol had behoeven te betalen.

De heele gemeente was gevraagd. —

Allen verwant den weg Kloogerheide-Huybergen de klinkers gaande weg door hien; in 1900 besteedde men daartoe f 1200, en verbijng 1901.

Aud overlijft is door Rijksarchivaris voor ± 2 jr naar 's Boschoven gebracht, zeer ten gunste van den burgemeester-secretaris. —

Audientie verleent aan pastoor, die een lang speech hield, oud-pastoor, en rector van instituut; de heeren kwamen tegelijk binnen. — Daarna den oud-burgemeester van Sijpmaal ontvanger; deze ~~was~~ was pas hersteld van een zware influenza.

Allen verlanget nu sterk naar een harden weg door de Wouwsche plomdage; de markt te Bergen op Zoom wordt veel minder; daar komen tegenwoordig veel minder kooplieden. Om die reden gaan de boeren van Huybergen thans te Kroosendaal de markt. Ze hebben wel een harden weg via Esfehen en Nispen, maar dan hebben ze veel last van de Bkelajische douaniers; het duurt soms meer dan twee uren, althoe de heeren, van Kroosendaal terugkerende, te Esfehen door de douaniers worden opgehouden.

Ik nam den burgemeester van Sijpmaal in mijn rijtuig en reed met hem langs den bestaanden zandweg, langs „het Hof“ (woning van Emseus, electrisch verlicht) naar „Dindorp“, uiterste punt van den verhardden weg, van de zijde van Wouw. — Ik zag toen, dat Emseus een eigen steenspoor heeft van zijne steenfabriek te Dindorp naar zijne woning, en van daar weer naar het station te Wouw. Emseus heeft dus gelegenheid om stenen, hout enz. te ver. voeren; hij zou vooral gaarne een harden weg hebben van zijne woning naar het station te Esfehen. —

Huybergen

thans ontworpen harden weg zou hij een subsidie van f 5000. — willen geven, henevens kostloos afstand van den benodigden grond, omdat die weg dan verder van zijne woning kwam te liggen, en de publieke weg als dan niet meer lang „het Hof“ zou loopen.

Bij nadere kennisneming viel de nieuwe burgemeester indigal mede.

Allen den te verhardden weg door de Wouwsche Plomdage liggen onder Huybergen een twaalfde boerderijen en veel bebouwd, volgens van Sijpmaal het beste land uit zijne gemeente; onder Wouw liggen langs dien weg voordien „lijke boeschen, allen eigentliken van den heer Emseus. —

Den 21 April 1904 kwam ik weer in Huybergen; ik was van uit Bergen op Zoom eerst naar Wouw gegaan; van daar naar Huybergen; vervolgens liet ik mij te Kloogerheide op den tram brengen naar Klatteren; om ten slotte van daar per tram naar Bergen op Zoom terug te keeren.

Ik verleende audientie aan den Pastoor en aan den Rector van het Geslacht; de Heeren hadden niets te vertellen. Daarna aan den 85-jarigen oud-burgemeester van Kroosendaal, ook deze was de heer laat geen nieuws.

Huybergen gaat niet vooruit; de menschen trouwen er niet; in 1902 twee huwelijken op 860 zielen! Bovendien zijn vele huwelijken kinderloos. — Gedwongen huwelijken komen er zoo goed als niet voor; eenkele gebroeders geniet delat een per jaar.

Een dreeft met verkiezingen; het loopt gewaonlijk met canonicatstelling af.

Allen is zeer tevreden, dat de nieuwe weg naar Wouw tot stand kwam; men is daarvoor in de gelegenheid, om de markt te Kroosendaal te bezochten. — Althoe Kroosendaal een half uur verder ligt dan Bergen op Zoom, gaat men veel liever naar Kroosendaal; daar komen meer kooplieden; daar bedingt men van zijne producten betere prijzen. —

Huybergen besteedde f 527. 75 voor aankoop van grond

Huybergen.

voor dien reed; men is zeer verlangend naar de ontvangst van de provinciale subsidie; ± f 4500 zullen ten laste van de gemeente blijven.

De straten uit Eschen is belast met de geneeskundige armenpraktijk; nu er te Huybergen p. b. l. heerschen, is er wellicht gelegenheid tot vaccinatie; anders eens of twee keer per jaar. — Zij wordt niet betaald door de gemeente maar door het Kroonsche armbestuur; dat armbestuur moet schatrijk zijn; het zou wel f 100.000 hebben, terwijl het slechts een pr. oude vrouwtje te versieren heeft. Er waeren in Huybergen haast geen armen zijn.

Over den veldwachter is men niet erg tevreden; hij is een goedig oud man, en vaert niet veel uit; ik raadde hem op pensioen te stellen, maar daarvoor had men geen oren.

Er is in Huybergen geen liefdehuis; de meisjes die in de buurt van Wansdrecht wonen, bezoeken de bijzondere school te Sloogerheide. —

Den 12 Juni 1908 kwam ik weer in de gemeente. Voor mijne audientie hadden zich de pastoor met zijn kaplaan aangemeld; de Heeren hadden niets bijzonders te vertellen. Ook de Rector - directeur van het sprookje gesticht, de Heer van de Sall; deze deed moeite, om mij een bezoek aan zijne inrichting te laten brengen; ik bedankte. —

Er worden ook nu nog weinig huwelijken in Huybergen voltrokken, terwijl behouden alle huwelijken kinderloos blijven. De leden van den gemeenteraad wonen nog al door de gemeente verspreid; op het gehucht Overberg wonen ten drie; daar liggen de beste gronden en wonen de rijkste boeren.

Er is niet veel oud archief; gelukkig, want er is geen gebr. genheid om het te bergen; het kleine, flecht gebouwde raadhuis heeft slechts blinde buitenmuren; de zolder heeft geen beschoten dak; de ruimte onder de raadsaal is geheel bloot. Tegen het eenige kleine stulpje binnenmuur kan men geen archiefkast timmeren, omdat dan de raadsaal te klein is!

Het nieuwe provinciale reglement op de waterleidingen

Huybergen.

braecht geen verandering in den bestaanden bestand; sinds negen jaren reeft en ruimt de gemeente alle waterleidingen, die op den leegje staan. —

Men heeft nog altijd denzelfden weinig geschikten veldwachter, men heeft geen geld om hem te pensionneeren. — Voor enkele maanden is Braelits op het Raadhuus ingebracht; men heeft daar alles over hoop gehaald; over het register van huwel., lijksafhandelingen heeft men een inklop af uitgegaten. Om van de Rechtsbank te Breda een vonnis te krijgen tot verbeleging van de akten van den burgerlijken stand moest gemeente f 36.90 betalen.

Men klaagt bitter over de zware onderhandelslasten van de kunstwegen; de gemeente moet ruim 800000 kunst. weg onderhouden en is daartoe niet bij machte. — Iets reeds men bezig, om den klinkerweg van Huybergen naar Schoelieberg (waare de wethouder Gloeck wohnt) met groote keien uit te lappen! Het B. en W. dat werk in oogenschouw gaan nemen; het zag er erg vreed uit: klinker in het padsporen en keien in de kopsoren; ik kan me niet voorstellen, dat deze manier van straten daelreffend is.

De bouw van de nieuwe school is aanbested; de gunning wacht op de goedkeuring van den Minister; men hoopt, dat die spoedig af zal komen, omdat het seizoen te bouwen thans zoo gunstig is.

Den 12 April 1912 kwam ik weer in Huybergen; ik reed er van uit Kraendael heen; bezocht vervolgens Ossen, Drecht en Dulle, en keerde van daar naar Kraendael terug; ik deed den tocht per auto.

Ik verleende audientie aan pastoor Vorner, aan Schraanen, den directeur van St. Marie, en aan den curator Messers; de Heeren hadden niets bijzonders te vertellen. Igraote klachten over het benutten van het onderhoud der wegen. — Gemeente heeft ongeveer 850000 kunst. weg te onderhouden, waarevan 460000 kunst. weg en 390000 kunst. weg. Dat onderhoud drukt de gemeente zwaar; in 1911 werd 600000 kunst. weg uitgebracht en door kunst. vervangen; dat kostte de gemeente f 40000. — Ik pas.

Heuybergen.

seerde die wegen met mijn auto; ze waren in mij gaede staat. — Slecht veed over een j of vier meer lat een der gelyke uitogave van f 4000 gedwongen te zullen worden; de klinker med is absoluut versleten.

Ik spreek den menschen in Heuybergen niet slecht; armen zijn er niet; het Kroonsche armbestuur is zeer rijk; heeft minstens een ton; besteedt anders van dorren, zieken, wees kinderen. — Armaede wordt er in de gemeente niet geleden. —

Veel rijkdom is er ook niet; de rijkste boer, Backer, zou een f 35.000 hebben. — Er zijn 25 boeren met een of twee paarden; hun bezit wordt geschat op f 10.000 voor ieder. Verder vele kleinere boertjes.

Alle hier is landgebrek, en wordt de grond duur; deser dorren werd grond verkocht voor f 600 per gmet = f 1500 de 26. A.

Er is een roombalerfabriek, een filiaal van de fabriek te Sloagheide; boeren meenen, dat de melk minder betaald wordt dan elders, en verlaten daarom voor en na de fabriek. Vermoedelijk zal het einde zijn, dat de fabriek wordt opge- doekt. — Er zijn in het geheel 265 koeien in Heuybergen.

In 1911 trouwden vijf paaren; — zeer veel kunnelijken zijn kinderloos.

Wethouder van Aoptmaal ging een praef nemen met het telen van asperges.

Sinds de weg naar Binsdorp verhard is, gaat men naar Kraasendael; daar is veel handel. — Ten Berge op Loem is het een doode baet; daar is niets te doen. —

De oude versleten veldwachter werd vervangen door een jongen geschikter man.

Heuybergen kreeg een nieuwe school; groot subsi- die van het Rijk; hij ontbrak de tijd, die te gaen zien.

Mr Bondam nam voor jaren drie kisten met oud archief mede naar den Bosch; nooit meer iets van gehoord.

Eene en verloskundige hulp wordt verkend door dokter uit Eoschen; soms ook door dien uit Sloagheide.

Heuybergen.

Den 14^{den} Augustus 1914 kwam ik weer in Heuybergen; later bezocht ik nog de gemeente Steenbergen.

Voeg steeds het zelfde onbegrijpelijk raadhuis; het is totaal versleten en niet meer te herstellen. Nogmaals aangebrongen op den bouw van een ander raadhuis, als men ten minste vast begon met den aanloop van een terrein, waar later het raadhuis zou gebouwd worden!

De burgemeester is een pouere figuur; wethouder v. Aoptmaal licht mij een flinke man; met hem is wel te praten. Wethouder Backer licht mij een onovrige lastige man. Hij is de rickard van de gemeente; hij heeft niemand nodig, meent om die reden zich het recht te kunnen aenmoedigen, alles voor zijn wil te laten buigen.

Volgens Verdijk is de gemeente ontvanger, een broer van den wethouder v. Aoptmaal, vrij wil idioot.

Over het algemeen gaat het niet goed in dese klein landbouwend gemeente; de boerderijen zijn nog hypothecair belast; er zijn misfelien geen vier boeren, die rijk zijn. — De boeren krijgen geen kunstmest; de wethouders geen veevoeder; paardenfabriek wordt weinig gedreven; dit jaar werden 9 volenrij geboren.

De vochtzichten voor den winter zijn niet best.

Vege boeren met de samen + 20 koeien, hebben samen eene coöperatieve roombalerfabriek; zij koopen de verdere benoedigde melk van de andere boeren; zij verwerken de melk van + 250 koeien tot boter.

Slecht smokkelen is niet veel geld verdienen; er is wel veel gesmokkeld; maar niet door inwo- ners van Heuybergen. De smokkelaars kwamen van elders.

Volgens B. en W. moeten de wegen naar Bin- doep, Schoelienberg en Sloagheide thans goed in orde zijn.

De Belgische geneesheren blijven ook tijdens den oorlog hunne diensten aan de bevolking van Heuybergen verlenen.

Heuybergen.

Vrijdag, 10 Juni 1921 bezocht ik Heuybergen en Rucphen.

Hoewel deze kleine gemeente zonder „St Marie“ nog geen 700 zielen telt, wil men daar toch jaarme zelfstandig blijven. Voor eene vereeniging met kloogerheid voelt men niets; de menschen daar zijn zoo geheel anders, meest polderwerkers. Als Heuybergen met eene andere gemeente moest vereenigd worden, dan zou dat veel meer met Wouw moeten zijn, omdat de menschen in Wouw veelal eenzelfde bestaan waken als die in Heuybergen. Maar Wouw ligt 12 k. af van Heuybergen! Het liefste zou men daarom zelfstandig blijven, ook dan, wanneer dat zou moeten leiden tot verhooging van belasting.

Wekhouder van Aofnafal doet veelal het woord; hij schijnt mij een verstandige geschikte man. Van hem vernam ik, dat in Heuybergen de teelt van asperges, aardbeien, frambozen enz niet tot ontwikkeling kon komen, niettegenstaande de grond zich daarvoor uitstekend zou lenen. Heuybergen ligt overal te ver van daan; het kan niet de producten niet weeg.

Daarom ging het den boeren ook minder goed in Heuybergen, dan in beter gelegen plaatsen. Er komt bijt voor de landbouwwereeniging van het station Wouw een wagen met kunstbestman; de secretaris van de landbouwwereeniging (wonende te Wouw) zendt per briefkaart bericht van de boeren van Heuybergen. Wanneer deze dan te Wouw komen, om kunstbest te halen, gebeurt het heel dikwijls, dat zij onverrichterzake moeten terugkeeren, omdat de boeren uit Wouw, eveneens leden van dezelfde landbouwwereeniging, den geheelen voorraad reeds hebben mede genomen.

Van St. Marie krijgen de ingezetenen een frisch licht tegen f. 0. 75 de k. w. w.
Geen woningnood; er staan drie woningen ledig.

Heuybergen.

Gemeente heeft zelve gedistribueerd; heeft daardoor aan enkele artikelen geld verdiend. De heele distributie heeft aan de gemeente geen f. 200.- gekost.

Den 6^{den} Juni 1925 kwam ik weer in Heuybergen; later op den dag ging ik nog naar Rucphen. Geen woningnood in deze gemeente; daar staan zelfs enkele woningen ledig.

Geen strijd bij Raadsverkiezingen; ~~de raad~~ in den Raad zitten 5 boeren 1 burger en 1 arbeider
Hooftbelastingen: 100 op centen op de Rijks inkomstenbelasting, benevens eene gemeentelijke inkomstenbelasting van 3%.

Het klooster helpt de gemeente in de kosten van het lager onderwijs; het betaalt bij hetgeen gemeente jaarlijks ten gevolge van de lager onderwijs wet 1920 meer moet betalen dan vroeger.

Voer den bouw van een nieuw raadhuis kocht de gemeente een bouwplaats aan van 300 l² voor f. 1300.- Bij de aanbesteding van het raadhuis liep de laagste inschrijving te veel boven de begroeting; men durfde het daarom niet te gunnen, en 214 later nog weer eens eene besteding houden.

Het oude raadhuis wordt niet meer gebruikt; het is te bouwvallig. De secretarie is thans gevestigd ten huize van den burgemeester.

Het oude archief is thans geheel in den Bosch; de Wondam haalde eerst drie groote kisten weg; later werd de rest - ook de oude registers van den burgerlijken stand - opgehaald.

De elektrische straatverlichting wordt door St. Marie thans geleverd tegen f. 0. 65.-

St. Marie heeft eene kerk school, waar ± 350 jongens gaan tegen een pensioen van ± f. 400.- Bovendien een school voor lager gewoon onderwijs voor weesjongens uit het Kristin Wreda; daar gaan ± 100 weesjongens; pensioen f. 150.- De school voor lager onderwijs en de kerk school zijn twee geheel afzonderlijke

Huybergen.

inrichtingen.

Er worden ook hier suikerbieten verbouwd; op behoorlijk land van goede boeren bedraagt de productie 35.000 H. G. per H. A., wanneer het gewas goed gelukt.

De vroomsterfabriek gaat tegenwoordig goed; daar zijn thans 50 boeren aandeelhouders; en bedraagt de levering van melk; dagelijks wordt 7000 liter melk verwerkt.

Er autobus kan men eens in de week naar Vreesendaal, en eens naar Bergen op Zoom; tegenwoordig gaat men het liefst naar Bergen op Zoom.

De eenige harde weg, die de gemeente moet onderhouden, is die van Huybergen naar Blantage, ter lengte van ruim 16000'. Alweer het een keindig is, kost het onderhoud nog al wat; de ondergrond deugt niet; de keien zijn wat klein. De weg wordt nog al eens uit elkaar gereden; dan rakt men de keien in het zand weg. Er moet de weg hersteld worden.

Huybergen